

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 39

1 augustus 1979

No. 8

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: V. S. VAN DER GOOT, Enkele zweefvliegsoorten van Nederland (Dipt., Syrphidae) (p. 113). — E. J. VAN NIEUKERKEN, Faunistische notities over enkele soorten van het genus *Hydroporus* Clairville in Nederland (Coleoptera: Dytiscidae) (p. 116). — G. R. LANGOHR, Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse Fauna (p. 121). — H. H. EVENHUIS, Vliegen uit mest van nertsen (Diptera) (p. 124). — JOHN B. HEPPNER, Brachodidae, A New Family Name for Atychiidae (Lepidoptera: Sesioidea) (p. 127). — Literatuur (p. 120, 126: W. N. ELLIS). — Korte mededelingen (p. 115: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek; p. 120: R. H. COBBEN; p. 128: Personalia).

Enkele zweefvliegsoorten van Nederland (Dipt., Syrphidae)

door

V. S. VAN DER GOOT

ABSTRACT. — New and rare hover fly species in the fauna of the Netherlands. *Cheilosia rotundiventris* Becker and *C. ruficollis* Becker are new additions to the Dutch fauna. Three specimens are identified as the hitherto doubtfully Dutch species *Parapenium carbonarium* (Meigen). Characters are mentioned of the two *Cheilosia*-species and of the three *Parapenium*-specimens.

Cheilosia rotundiventris Becker, nieuw voor de Nederlandse fauna. Tussen de exemplaren van *Cheilosia vernalis* (Fallén) in mijn verzameling vond ik 21 exemplaren van *C. rotundiventris* van Elsloo (L.), Cadier, Bunder Bos, Echt en Venlo. De exemplaren van het Bunder Bos en Echt werden door mijzelf verzameld. Het materiaal van de andere vindplaatsen (zes exemplaren, waaronder ook nog één exemplaar van Echt) was door B. van Aartsen gevangen. De vliegdata zijn van 24.IV tot en met 16.VIII. De dieren zijn gedetermineerd met de tabel van Stackelberg (1970). De vrouwtjes zijn het meest eenvoudig te determineren, omdat de zwarte ring op de schenen bij *C. vernalis* ♀ meer dan de helft van de overigens gele scheen beslaat. Bij *C. rotundiventris* ♀ neemt het zwart minder dan de helft van de scheenlengte in beslag. De punktering van de borststukrug is bij *C. rotundiventris* ♀ wat talrijker en wat grover. De oogharen (bij beide soorten zwart op het bovenste deel der ogen, overigens licht gekleurd) zijn bij beide sexen bij *C. rotundiventris* wat langer dan bij *C. vernalis*. Behalve deze kenmerken, door Stackelberg vermeld, vond ik nog dat voorhoofd en kruin bij *C. rotundiventris* ♀ wat breder waren, terwijl het derde sprietlid wat groter was en duidelijk oranje was gekleurd. De mannetjes van *C. rotundiventris* onderscheiden zich volgens Stackelberg, behalve door de langere oogharen, doordat de middenknobbel van het gezicht naar boven toe scherp is afgegrensd, terwijl *C. vernalis* ♂ naar boven een geleidelijke glooiing heeft en niet zozeer een kuil. Bij beide sexen was, naar mijn ervaring, de borststukrug-beharing bij *C. rotundiventris* zuiver geel tot overwegend geel. Daarentegen bij *C. vernalis* soms overwegend zwart tot geheel zwart. Ongetwijfeld bevinden zich in andere Syr-

phiden-verzamelingen tussen de Zuidnederlandse exemplaren van *C. vernalis* ook exemplaren van de in Limburg nogal talrijke *C. rotundiventris*.

Cheilosia ruficollis Becker, nieuw voor de Nederlandse fauna. Ik bezit van deze soort slechts één exemplaar (♂, Bunder Bos, 5.V.1967), dat jaren geleden al door de heer R. L. Coe werd bekeken en geretourneerd werd als „species indet. Non-British”. Dit dier ziet er op het eerste gezicht uit als *C. vernalis*. De bij nadere beschouwing vrij lange oogharen en de geheel lichte borststukrug-beharing zouden dan nog op *C. rotundiventris* kunnen wijzen, maar het kopsilhouet is ook van deze soort geheel afwijkend en zeer karakteristiek. Men ziet namelijk een kleine, ronde, zeer laag geplaatste middenknobbel, zoals ook door Becker in 1894 werd afgebeeld (Tab. XVI, fig. 63). Mijn dier stemt overeen met de verdere soortbeschrijving, maar de borstels langs de achterrand van het schildje zijn alle zwart en niet ten dele zwart, zoals Becker aangeeft en de achterlijfssternieten hebben geen gele randen. Deze kleine verschillen (vooral de gele sternietranden acht ik van weinig belang) konden mij niet tot een andere determinatie doen besluiten, alhoewel ik enige jaren gewacht heb om mij via meer materiaal te kunnen oriënteren. Hoewel ik daarvoor en daarna veel gevangen heb in het Bunder Bos lukte het me echter niet meer dieren te verzamelen.

Parapenium carbonarium (Meigen) in Nederland. Van ons land zijn alleen oude opgaven van de soort bekend onder de naam *Pipiza carbonaria* Meigen. Van de acht exemplaren in de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie te Amsterdam, onder dit etiket geplaatst, behoren zeven exemplaren tot het genus *Neocnemodon*, een enkel exemplaar (etiket 's Gr. 22.5) is een *Parapenium* met een derde sprietlid dat ongeveer even lang als breed is. Het is een klein ♂ van bijna 6 mm met geheel vlak gezicht. Het ♂ van *P. flavitarse* (Meigen), de enige andere Europese soort van het genus, is van deze grootte, maar het derde sprietlid is vrijwel twee maal zo lang als breed. Meigen beschrijft het ♂ van *P. carbonarium* en geeft als lengte op „3 Linien” (= 7½ mm). Alle vermeldingen uit de oudere Europese literatuur zijn gedaan onder het genus *Pipiza* en, zoals uit de determineertabellen blijkt, even onbetrouwbaar als de Nederlandse dieren onder die naam. Uit geen enkel land is een opgave van de soort bekend onder het genus *Parapenium*. De recente soortenlijsten van Groot-Brittannië, van Denemarken en van Europees Rusland vermelden de soort niet.

De heer G. Stobbe stuurde mij ter determinatie een ♀ *Parapenium* van 7½ mm, gevangen te Eesveen, 7.VII.1971. Qua habitus lijkt ze sterk op een ♀ van *Cheilosia cynocephala* Loew: ongeveer dezelfde achterlijfsvorm en ook een op het top-tweederde (flauw) donkere vleugel. Het derde sprietlid is iets langer dan breed, van boven donker, van onder rossig. De eerste twee sprietleden zijn rossig. Het voorste vlakke deel van het mesopleuron is bijzonder duidelijk zwart behaard. Verwarring bij determinatie (met *Cheilosia*) is onmogelijk. Het gezicht is vlak, slechts in het midden, aan de mondrand, is een kleine, zeer flauwe, welving te zien. Een vooruitstekende mondrand en gezicht zonder middenknobbel komt voor bij het genus *Psilota*, maar daar steekt de mondrand veel verder naar voren dan bij het exemplaar van Eesveen. De grootte van dit ♀ stemt ongeveer overeen met de opgave van Meigen voor het ♂ van *P. carbonarium*.

Eveneens in grootte overeenstemmend was een ♂ *Parapenium* (8 mm) uit de collectie van B. van Aartsen. Bij dit dier, waarover de heer Van Aartsen nader zal publiceren, is evenwel het derde sprietlid duidelijk langer dan breed. Dit exemplaar is echter veel te groot en te breed om als ♂ van *P. flavitarse* aangemerkt te kunnen worden.

Hoewel de drie exemplaren, die ik nu tot *P. carbonarium* gerekend heb, naar mijn persoonlijke mening een merkwaardig ratjetoe vormen, zie ik voorlopig geen betere oplossing. Om met zekerheid het ♀ van *P. carbonarium* te kunnen herkennen en te kunnen beschrijven moet men in ieder geval mannetjes en wijfjes van één vindplaats verzameld hebben.

LITERATUUR

- Becker. Th., 1894. Revision der Gattung *Cheilosia* Meigen. — *Nova Acta Acad. Caesar. Leopold. Carol.* 62 (3): 197-524, tab. XI-XXIII.
- Stackelberg, A. A., 1970. Syrphidae - Zurčalki. — *Opred. Faune SSSR* 103: 11-96. (Russisch).
- N. Anslijnstraat 42, 1068 WN Amsterdam.

 NIEUWE AANWINSTEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

- ATLAS van de natuurgebieden in de Gemeente Den Helder, 1976.
- BIBLIOGRAPHIE de la Côte d'Ivoire, 1972/8. (Science de la terre et de la vie; G. Janvier & G. Peron eds.).
- CAPDEVILLE, P., 1978 - Les races géographiques de *Parnassius apollo*.
- CARTER, W., 1973. Insects in relation to plant diseases. 2nd ed.
- CONTROL of arthropods of medical and veterinary importance, 1974. (R. Pal & R. H. Whar-ton, eds.).
- DAVIDSON, R. H. & L. M. Peairs, 1966. Insect pests of farm, garden, and orchard. 6th ed.
- DELONG, D. M. & J. S. Caldwell, 1937. Check list of the Cicadellidae (Homoptera) of America, north of Mexico.
- FAUNA, the, and ecology of insects in central Asia, 1970. (Russisch).
- HANDSCHIN, E., 1949. Bilder aus der Wunderwelt tropischer Schmetterlinge (platen van E. Linsenmaier).
- HILL, D. S., G. Johnston & M. J. Bascombe, 1978. Annotated check list of Hong Kong butterflies (Mem. Hong Kong nat. Hist. Soc. 11).
- INSECT physiology, 1953. (K. D. Roeder, ed.).
- KAZENAS, V. L., 1978. The digger wasps of Kazakhstan and Middle Asia (Hymenoptera, Sphecidae). The determinant.
- LEGROS, G. V., 1925. La vie de J. H. Fabre.
- OPREDELITEL po faune SSSR 119, 1978. Hymenoptera 2.
- NEWMAN, L. H., 1966. De wereld der insecten.
- PYENSON, L. L., 1977. Fundamentals of entomology and plant pathology.
- PINDER, L. C. V., 1978. A key to the males of the British Chironomidae, 1-2 (Scient. Publns Fresw. biol. Ass. 37).
- PROCEEDINGS of the international symposium insects and host plant, 4, 1978. (R. F. Chapman & E. A. Bernays, eds.).
- RODOVA, R. A., 1978. Classification key of the females of Chironomini. (Russisch).
- ROY, D. N. & W. A. Brown, 1970. Entomology (medical and veterinary) including insecticides and insect and rat control.
- SHORT, J. R. T., 1978. The final larval instars of Ichneumonidae. (Mem. am. ent. Inst. 25).
- SURVEY, a, and record of Woolwich and west Kent, 1909. (C. H. Grinling, T. A. Ingram & B. C. Polkinghorne, eds.).
- SYSTEMATICS and evolution of Diptera (Insecta), 1977. (K. B. Gorodkov, ed.; Russisch).
- VOGT, C., & O. Vogt, 1938. Sitz und Wesen der Krankheiten im Lichte der topistischen Hirnforschung und des Variierens der Tiere.
- VOISIN, J. F., 1979. Autécologie et biogéographie des orthoptères du Massif Central. Diss. Paris.
- WAGNER, H., 1913. Taschenbuch der Raupen mitteleuropäischer Groszschmetterlinge.
- WAGNER, H., 1921. Taschenbuch der Schmetterlinge, 3. Aufl.